

Načini stjecanja hrvatskog državljanstva s posebnim osvrtom na stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem

Hranjec, Monika

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:357336>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

Pravni fakultet

Student:

MONIKA HRANJEC

Naslov rada:

**NAČINI STJECANJA HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA S POSEBNIM
OSVRTOM NA STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA
PRIROĐENJEM**

Katedra:

UPRAVNO PRAVO

Mentor:

Prof. dr. sc. Marko Šikić

Zagreb, 2023.

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, Monika Hranjec, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Monika Hranjec, v.r.

SADRŽAJ

SAŽETAK

ABSTRACT

1. UVOD	1
2. STANOVNIŠTVO, NAROD I DRŽAVLJANI	3
2.1. Stanovništvo	3
2.2. Narod	6
2.3. Državljeni	9
3. POVIJESNI PREGLED DRŽAVLJANSTVA	12
4. STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA	15
4.1. Pojam državljanstva	15
4.2. Stjecanje državljanstva u Republici Hrvatskoj	18
5. STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA PRIROĐENJEM (NATURALIZACIJOM)	20
5.1. Redovna naturalizacija	21
5.2. Izvanredna naturalizacija	23
5.3. Naturalizacija maloljetnika	25
6. ZAKLJUČAK	26
7. POPIS LITERATURE	27

SAŽETAK

Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem je kompleksan proces koji omogućuje strancima postati državljanima Republike Hrvatske. Ovaj proces, reguliran Zakonom o hrvatskom državljanstvu, postavlja određene uvjete koje pojedinci moraju ispuniti kako bi stekli status državljanina. Ključni uvjeti uključuju zakoniti boravak u zemlji, navršenih 18 godina te poznavanje hrvatskog jezika i kulture. Postupak stjecanja državljanstva prirođenjem uključuje podnošenje zahtjeva nadležnom tijelu koje provodi postupak utvrđivanja ispunjavanja propisanih uvjeta. Ovaj postupak može biti izazovan, jer osim pridonosa društvu, kandidati se moraju integrirati i aktivno sudjelovati u kulturnom i društvenom životu zemlje. Značaj stjecanja hrvatskog državljanstva prirođenjem proizlazi iz izgradnje mostova između različitih kultura i identiteta. Otvorenost društva prema novim građanima stvara okruženje u kojem se poštuje raznolikost, potiče dijalog i zajedništvo. Usprkos izazovima, uspješna integracija zahtijeva suradnju i podršku kako od strane pojedinaca tako i od društva. Kroz ovaj proces, Republika Hrvatska postaje bogatija za nove perspektive i doprinose svojih građana, što pozitivno utječe na raznolikost i dinamiku društva.

Ključne riječi: hrvatsko državljanstvo, prirođenje, proces, Zakon o hrvatskom državljanstvu, integracija, raznolikost

ABSTRACT

Acquiring Croatian citizenship by birth is a complex process that enables foreigners to become citizens of the Republic of Croatia. This process, regulated by the Law on Croatian Citizenship, sets certain conditions that individuals must fulfill in order to acquire the status of a citizen. Key conditions include legal residence in the country, over 18 years of age, and knowledge of the Croatian language and culture. The process of acquiring citizenship by natural birth includes submitting a request to the competent authority, which carries out the process of determining the fulfillment of the prescribed conditions. This procedure can be challenging, because in addition to contributing to society, candidates must integrate and actively participate in the cultural and social life of the country. The significance of acquiring Croatian citizenship by naturalization stems from building bridges between different cultures and identities. The openness of society towards new citizens creates an environment in which diversity is respected, dialogue and common citizenship are encouraged. Despite the challenges, successful integration requires cooperation and support from both individuals and society. Through this process, the Republic of Croatia becomes richer for new perspectives and contributions from its citizens, which positively affects the diversity and dynamics of society.

Keywords: Croatian citizenship, birth, process, Law on Croatian citizenship, integration, diversity

1. UVOD

U uvjetima globalizacije i povezanosti svijeta, pitanje državljanstva postaje sve važnije, a pojedinci često izražavaju želju za povezivanjem s novim zemljama ili ostvarivanjem svojih životnih ciljeva u stranoj sredini. Republika Hrvatska, kao europska zemlja s bogatom kulturnom baštinom i izuzetnom poviješću, privlači mnoge koji žele postati dijelom njezine zajednice.

Jedan od načina ostvarivanja te želje je stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem. Stjecanje državljanstva prirođenjem odnosi se na proces dodjele državljanstva pojedincima koji nisu rođeni u zemlji, ali ispunjavaju određene uvjete propisane zakonom. U slučaju Republike Hrvatske, postupak stjecanja državljanstva prirođenjem propisan je Zakonom o hrvatskom državljanstvu.¹ Ovaj zakon pruža okvir i smjernice za postupak kojim stranci mogu postati državljani Republike Hrvatske.

Prvi korak u procesu stjecanja hrvatskog državljanstva prirođenjem je ispunjavanje određenih uvjeta. Osoba koja želi postati hrvatski državljanin mora imati zakoniti boravak u zemlji, što znači da je legalno i stalno nastanjena na području Republike Hrvatske. Osim toga, kandidat mora imati navršених 18 godina i mora ispunjavati određene zahtjeve glede znanja hrvatskog jezika i poznavanja hrvatske kulture. Proces stjecanja državljanstva prirođenjem u Hrvatskoj također uključuje podnošenje zahtjeva nadležnom tijelu, koje provodi postupak utvrđivanja ispunjavanja navedenih uvjeta.

Ovaj postupak može biti kompleksan i zahtjevan, budući da se od kandidata očekuje određena razina integracije u društvo, što uključuje i aktivno sudjelovanje u kulturnom i društvenom životu. Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem donosi sa sobom niz prednosti, ne samo pravne, već i socijalne prirode. Novi državljani imaju priliku u potpunosti sudjelovati u životu svoje nove domovine, ostvarivati građanske dužnosti, ali i uživati u svim pravima koja donosi državljanstvo. Osim toga, ovaj proces doprinosi jačanju multikulturalnosti i međunarodne raznolikosti u Hrvatskoj, otvarajući vrata dijalogu i razumijevanju među različitim kulturama.

¹ Zakon o hrvatskom državljanstvu, NN 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21, dalje: ZHD.

Unatoč mnogim prednostima, važno je naglasiti da postupak stjecanja hrvatskog državljanstva prirođenjem ima svoje izazove i ograničenja. Integracija u novo društvo može biti izazovna, a proces provjere uvjeta može biti strog.

Međutim, kroz suradnju između pojedinaca i države, moguće je prevladati ove izazove i stvoriti održivu zajednicu koja cijeni različitosti. Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem predstavlja značajan korak u životu pojedinca koji želi postati dijelom hrvatskog društva. Ovaj proces pruža priliku za osobni i kulturni rast, jača povezanost među različitim skupinama ljudi i doprinosi izgradnji otvorenog, tolerantnog i inkluzivnog društva.

2. STANOVNIŠTVO, NAROD I DRŽAVLJANI

Prije pojave koncepta građanstva, postojalo je nekoliko procesa koji su oblikovali pojmove nacije, narodnosti, nacionalnog identiteta i nacionalizma. Samo građanstvo označava članstvo u određenoj društvenoj zajednici - državi. Ono je usko povezano s osjećajem pripadnosti široj grupi koju definiraju zajedničke osobine kao što su jezik, kultura i povijest.

2.1. Stanovništvo

Prema Vrbanovoj definiciji, stanovništvo se smatra "konstitutivnim elementom države i obuhvaća sve pojedince koji su podvrgnuti njezinoj suverenoj vlasti".² Nadalje, stanovništvo predstavlja važan personalni element pojedine države, uz prostorni element teritorija i organizacijski element vlasti.³ Odnos između države i ovih elemenata ilustrira kako ona funkcionira i postoji isključivo na dobro definiranom teritoriju unutar kojeg žive svi pojedinci. Dakle, stanovništvo Republike Hrvatske obuhvaća sve osobe koje borave unutar njenih granica, uključujući državljane i strance.

Sam Ustav Republike Hrvatske⁴ (u daljnjem tekstu: Ustav) spominje pojam - građani. Trećim člankom Ustava određeno je da svi građani Republike Hrvatske imaju neotuđiva ljudska prava. Ta su prava svojstvena svim pojedincima od trenutka rođenja, u skladu s temeljnim načelima ljudskih prava. Ustav propisuje da svi ljudi u Republici Hrvatskoj imaju pravo na slobodu⁵.

Gregov i Pegan nude opsežnu definiciju stanovništva jedne države, opisujući je kao ljude koji su pod njezinom vlašću i koji žive na njezinu teritoriju.⁶ Ova nas definicija navodi na zaključak da stanovništvo države obuhvaća sve pojedince koji žive unutar njenih granica. Važno je napomenuti da je stanovništvo svake zemlje jedinstveno jer ga oblikuju različiti čimbenici, kao što su kultura, jezik, običaji i drugo.

Nestalnost je značajan faktor koji utječe na broj stanovnika. Analizirajući broj stanovnika neke zemlje, on se može povećati zbog prirodnog priraštaja ili useljavanja, ili pak smanjiti zbog negativnog priraštaja ili iseljavanja.

² Vrban, D., *Uvod u državu i pravo*, Birotehnika, Zagreb, 1998., str. 19.

³ Gregov, R., Pegan V., *Uvod u državu i pravo*, Alka Script, Zagreb, 2019., str. 8.

⁴ Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

⁵ V. čl. 3. Ustava.

⁶ Gregov, Pegan, *op.cit.* (bilj. 3), str. 18.

Kao rezultat toga, može se zaključiti da broj ljudi koji žive u određenoj zemlji nikada nije konstantan. U Republici Hrvatskoj popis stanovništva provodi se svakog desetljeća radi utvrđivanja broja stanovnika. Država nikako ne određuje konačnu veličinu stanovništva; umjesto toga, broj stanovnika određen je različitim čimbenicima kao što su financijski status, ekonomski uvjeti, obrazovanje, društveni položaj i drugi.

Popis stanovništva u Republici Hrvatskoj 2021. pridržavao se smjernica utvrđenih Zakonom o popisu stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj.⁷ Ovim zakonom propisano je da svi pojedinci koji su hrvatski državljani, stranci ili osobe bez državljanstva sa trenutnim prebivalištem u Republici Hrvatskoj, kao i svi stanovi i kućanstva moraju biti obuhvaćeni popisom stanovništva. Popis stanovništva je bitan alat jer pruža uvid u stanje u zemlji. Promjene u broju stanovnika odražavaju zadovoljstvo ili nezadovoljstvo životnim uvjetima. Neki od razloga za napuštanje domovine uključuju šire mogućnosti rada, izgleda za obrazovanje, nezadovoljstvo ekonomskim pokazateljima u državi, bolji društveni status i kvalitetniju zaštitu od nepravde.

Definicija stanovništva kao elementa države je složene prirode. Država je teritorijalno-politička zajednica kojom upravlja vrhovna i suverena vlast. Međutim, ova je definicija nepotpuna i zahtijeva dodatna objašnjenja.⁸ Koncept države može se ispitivati iz različitih perspektiva, uključujući pravna, politička, ekonomska i sociološka gledišta. Dakle, država se promatra kao višedimenzionalni fenomen. Država je u biti skup pojedinaca koji žive na određenom prostoru i bez naroda ne može postojati. Ova činjenica otkriva dva međusobno povezana elementa: stanovništvo je temeljna komponenta države, a ljudima je potrebna država zbog vlastitog osjećaja pripadnosti.

Sam pojam "država" mnogo je više od skupine pojedinaca kojima upravlja njezina vlast. Posljedica toga je duhovna veza između naroda i države, poznata kao "domoljublje".⁹ Ovaj koncept sugerira da svaka osoba ima temeljnu potrebu za sigurnošću, pripadanjem, društvenom vezom, očuvanjem svog jezika, kulture, vjere, pisma itd. Stoga se može zaključiti da je svaka država odgovorna za pravedno osiguranje prethodno navedenog svojim građanima. Neuspjeh

⁷ V. čl. 9., Zakona o popisu stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj, Narodne novine, br. 25/20, 34/21

⁸ Gregov, Pegan, *op.cit.*(bilj. 3), str. 20.

⁹ Vrban, *op.cit.* (bilj. 2), str. 12.

u tome može rezultirati osjećajem nesigurnosti i gubitkom "duhovne veze" između naroda i zemlje.

Temeljni elementi države su teritorij, stanovništvo i vlada.¹⁰ Isti autori u svojim spisima državni teritorij opisuju kao trodimenzionalno prostranstvo koje obuhvaća kopnene i vodene površine, unutrašnjost Zemlje i zračni prostor iznad tih površina, a ograničeno je državnim granicom.¹¹ Državni teritorij odnosi se na svu imovinu koju država posjeduje unutar granica druge države. U osnovi, državni teritorij obuhvaća oceane, rijeke, jezera, planine, zračni prostor, kopno i druge takve cjeline. Svaka država ima svoj teritorij koji je određen njezinim granicama i stanovništvom koje je povezano različitim obilježjima. Karakteristike koje pokazuju ljudi jedne zemlje razlikuju se od onih u drugoj zemlji i to je ono što svaku naciju čini jedinstvenom i posebnom. Ove razlike mogu se prikazati u područjima kao što su kultura, jezik, pisanje, politička struktura i niz drugih razlika.¹²

Osim teritorijalnih granica, vlada je još jedna ključna komponenta države. Državna moć je društveni odnos u kojem osoba na vlasti izdaje naredbe, pod prijetnjom sile, onima pod njihovim utjecajem.¹³ Sukladno Ustavu, vlast proizlazi iz naroda, koji se smatra zajednicom slobodnih i ravnopravnih građana Republike Hrvatske. Dodatno, vlast je podijeljena na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu te je ograničena pravom na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu.¹⁴ Zakonodavna vlast ima najvišu vlast u Republici Hrvatskoj i nadležna je za donošenje zakona. S druge strane, izvršna vlast provodi te zakone, dok ih sudbena vlast primjenjuje na konkretne slučajeve. Preko lokalnih vlasti građanima se daje izravnija uloga u vlasti, promičući lokalnu i regionalnu samoupravu.

Unutar pravnog i političkog diskursa postoji nekoliko pojmova koji se vežu uz stanovništvo. Ovi pojmovi uključuju ljude, građane, manjine i strance, o čemu će biti više riječi u daljnjem tekstu.

¹⁰ Gregov, Pegan, *op.cit.* (bilj. 3) str. 8.

¹¹ *Ibid.*, str. 13.

¹² Zlatković Winter, J., *Državljanstvo, nacionalni identitet i migracije: europska perspektiva*, Revija za sociologiju, Zagreb, 2001., Vol. 32, No. 1-2, 39-47. (Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/154136>, pristupljeno 6. studenog 2023.)

¹³ Gregov, Pegan, *op.cit.* (bilj. 3) str. 23.

¹⁴ V. čl. 4. Ustava.

2.2. Narod

Temeljni element nacije su građani, a oni čine državu.¹⁵ To znači da se samo oni pojedinci koji imaju državljanstvo određene države mogu smatrati dijelom te nacije. Važno je napomenuti da navedena definicija također podrazumijeva da se u ovu skupinu građana ubrajaju i državni organi.

Pojam "nacija" može se tumačiti na tri međusobno povezana načina, a navedeno je opisano u sljedećim odlomcima rada.

Stanovništvo jedne zemlje promatra se kao skupina građana (demos) koji se smatraju slobodnima i jednakima, bez obzira na njihov društveni položaj, obiteljske veze, školovanje ili vjerska uvjerenja.

Društvena nejednakost postaje najočitija u razlikovanju dviju skupina ljudi: plebsa i vladara.¹⁶ Plebs se sastoji od običnog naroda, uključujući radnike i seljake, koji su često podložni nižem društvenom položaju. Drugu skupinu čine vladari, gospodari i drugi pojedinci koji imaju položaje moći, bogatstva i prestiža.

Etnička grupa ili etnos je grupa pojedinaca koji dijele jedinstveni identitet, karakteriziran zajedničkom kulturom i poviješću koja ih razlikuje od drugih grupa. Svaka se etnička skupina razlikuje po svojim jedinstvenim karakteristikama. Zajednička povijest, osjećaj pripadnosti, povezanost, kultura, jezik i drugi čimbenici su ono što povezuje pripadnike jedne etničke skupine. Pripadnici etničke skupine možda će morati stvoriti vlastitu zajednicu kako bi održali svoj identitet.¹⁷

Pojedinci se često povezuju s određenom domovinom i prepoznaju se kao zajednica građana koji igraju ulogu u donošenju vitalnih političkih izbora. Ustav Republike Hrvatske u raznim dijelovima spominje termin hrvatski "narod". Prethodno je rečeno da se nacija može sastojati samo od građana određene države. Kao rezultat toga, ljudi imaju puna politička prava i uključeni su u donošenje ključnih političkih odluka. Povijesna literatura otkriva da je u prošlosti

¹⁵ Vrbanić, *op.cit.* (bilj. 2) str. 21.

¹⁶ *Ibid.* str.21.

¹⁷ Gregov, Pegan, *op.cit.* (bilj. 3). str. 20.

samo viši sloj društva imao pravo glasa, a ženama ta privilegija nije bila priznata.¹⁸ U suvremenim demokratskim državama ovakva diskriminatorna praksa je strogo zabranjena, a svaki građanin ima jednaka zakonska prava.

Prema Ustavu, vlast proizlazi i pripada narodu koji se smatra slobodnim i ravnopravnim građanima.¹⁹ Kao rezultat toga, ljudi igraju aktivnu ulogu u vlasti birajući svoje predstavnike i donoseći izravne odluke. Ovaj konkretan članak, koji se više puta spominje u Ustavu, jasno naglašava njegovu važnost. Dobrovoljnim sudjelovanjem u izbornom procesu narod bira svoje predstavnike i samim time postaje dionikom političke vlasti.

Posavec je znanstvenim istraživanjem pokazao da su predodžbe o ljudima dvosmislene i da se mogu svrstati u dvije različite skupine. Prva skupina karakterizira naciju kao skup neovisnih pojedinaca koji sudjeluju u međusobnom zajedništvu koje su voljni podržati pod uvjetom da se poštuju uvjeti pod kojima su se pridružili. Druga skupina definira naciju kao nedjeljivu komponentu veće cjeline čije se karakteristike, uključujući jezik, vjeru, tradiciju, kulturu i povijest, ne mogu dobrovoljno mijenjati. Svaki narod ima svoj jedinstveni identitet i način upravljanja koji ga izdvaja od drugih naroda.²⁰

Načelo vladavine naroda proizlazi iz temelja demokracije i odraz je vladavine naroda u pravom smislu riječi. Ovo načelo sadržano je u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima. Deklaracija navodi da je volja naroda temelj državne vlasti i mora biti izražena na povremenim i poštenim izborima, koji se provode s općim i jednakim pravom glasa, tajnim glasovanjem ili nekim drugim jednako slobodnim postupkom glasovanja.²¹ To znači da se građani štite od potencijalne zlouporabe ovlasti od strane državnih dužnosnika birajući predstavnike putem slobodnog i poštenog izbornog procesa koji je u skladu s njihovim vrijednostima i uvjerenjima.

Ustav obuhvaća navedeno načelo koje utvrđuje da Republika Hrvatska djeluje s temeljnim uvjerenjem da vlast proizlazi iz naroda i da je on ima kao jedinstvena zajednica slobodnih i jednako vrijednih pojedinaca. Ustavom se potvrđuje da osoba ostvaruje vlast kako neposrednim odlučivanjem tako i biranjem predstavnika. Ova ustavna odredba služi kao afirmacija

¹⁸ *Ibid.* str. 22.

¹⁹ V. čl.1. Ustava

²⁰ Posavec, Z., *O suverenitetu*, Fakultet političkih znanosti Sveučilište u Zagrebu, Zagreb,1993., str. 151.

²¹ *Opća deklaracija o ljudskim pravima*, Narodne novine broj 12/2009, čl. 21., st. 3.

jednakosti prava građana Hrvatske pred zakonom, osiguranje slobode izbora i mogućnosti glasovanja na izborima.²²

Ustavni sud svojim presudama potvrđuje ranije navedene ustavne odredbe te činjenicu da se temeljno ostvarivanje državne vlasti i suvereniteta u Republici Hrvatskoj odvija kroz sustav predstavničke vlasti. Izvor moći i suvereniteta leži u narodu nacije.

Dok se u književnim djelima riječ "narod" može koristiti naizmjenično s "nacijom", ova dva pojma ostaju različita jedan od drugoga.

Nacija je reprezentacija naroda u političkom kontekstu koji razumije važnost uspostavljanja vlastitog tijela upravljanja. Konkretno, označava kolektiv pojedinaca koji dijele zajednički identitet, karakteriziran zajedničkom nacionalnom svijesću. Ova svijest uključuje različite zajedničke karakteristike, kao što su zajednička povijest, jezik, kultura, religija i podrijetlo, između ostalih čimbenika.²³

Želja za uspostavom suverene države može se pratiti kroz zajedničku povijest predaka različitih naroda. Tako u svojoj publikaciji pod naslovom Faze integracije hrvatskog naroda, ugledni politolog Fresl tvrdi da su intelektualci ključni za uspostavu svake nacije, pa tako i hrvatske. To je zato što su motivirani svojim razumijevanjem jezika, književnosti i kulture. Samim time, vođeni svojim patriotizmom istražuju pojam nacionalnog identiteta.²⁴

U odredbama Ustava spominje se "nacionalna ravnopravnost".²⁵ Ovo načelo podržava ideju da su svi pojedinci, bez obzira na podrijetlo ili identitet, jednaki pred zakonom. Formiranje hrvatske nacije i razvoj njezina nacionalnog identiteta bio je opsežan i trajan proces koji se i danas smatra nedovršenim.

Razvojni put hrvatskog naroda kroz povijest svjedočanstvo je upornosti i borbe onih koji su radili da se on uspostavi u ono što je danas.

Pravo na samoodređenje je pravo o kojem se puno raspravlja, definirano kao "kolektivno pravo" koje ima samosvjesna grupa ljudi koji stalno žive u geopolitičkom ili povijesnom entitetu. Ova

²² V. čl. 1. Ustava.

²³ Gregov, Pegan, *op.cit.* (bilj. 3) str. 23.

²⁴ Fresl, T., *Faze integracije hrvatske nacije*, Fakultet političkih znanosti, Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2008., str.121. (Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/33881>, pristupljeno 5. studenog 2023.).

²⁵ V. čl. 3. Ustava.

definicija naglašava da pravo ima narod kao skupina. Pravo na samoopredjeljenje ima svaki narod koji živi na određenom prostoru, povezan različitim obilježjima i teži uspostavi vlastite države.²⁶

Pravo na samoodređenje bilo je posebno važno za Hrvatsku, koja je pola stoljeća bila dio Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ). Ustavom SFRJ iz 1974. utvrđeno je pravo svih naroda na samoodređenje, uključujući i odcjepljenje.²⁷ Hrvatski narod se toga prava nikada nije odrekao, a u svibnju 1991. održao je referendum o samostalnosti. Na temelju rezultata tog referenduma Hrvatski sabor je u lipnju iste godine donio odluku kojom je Republika Hrvatska proglašena suverenom i samostalnom državom.

Republika Hrvatska jasno je iskazala svoju odlučnost za očuvanje cjelovitosti hrvatske države i jedinstvo naroda tijekom Domovinskog rata koji se vodio od 1991. do 1995. U tu svrhu Ustav Republike Hrvatske potvrđuje da je Hrvatska uspostavljena kao nacionalna država hrvatskog naroda i država pripadnika nacionalnih manjina kojima se jamči jednakost pred zakonom, ravnopravnost i mirotvorstvo. Temeljne odredbe Ustava nadalje određuju Republiku Hrvatsku kao »demokratsku i socijalnu državu« koja je nedjeljiva i jedinstvena.²⁸ Kao i u svakoj tako uređenoj državi, građanima su priznata određena prava i zaštite kao što su jednakost, jednakost pred zakonom, socijalna sigurnost, zaštita od nepravde, zaštita njihovih prava i socijalna skrb.

2.3. Državljeni

Stanovnici jedne zemlje se u pravilu ubrajaju u njene građane. Stoga je institucija državljanstva od iznimne važnosti u javnom pravu i svaka država revno čuva svoje pravo da određuje tko ispunjava uvjete za državljanstvo i postupak kojim se državljanstvo dobiva. Pojedinci bez državljanstva, koji nemaju državljanstvo, a time i zaštitu bilo koje države, posebno žele dobiti državljanstvo.

Državljanstvo određene zemlje pojedincima daje niz prava, kao što su pristup državnoj službi, diplomatska zaštita, mogućnost boravka na teritoriju zemlje, izdavanje osobnih dokumenata te pristup socijalnoj, zdravstvenoj i drugim oblicima zaštite. Čak i ako se stranci s vremenom

²⁶ Vrban, *op.cit.* (bilj. 2), str. 45.

²⁷ *Ustav SFRJ*, Službeni list, br. 9, Beograd, 21. veljače 1974.

²⁸ V. čl. 1. Ustava.

približavaju građanima, njihov položaj u državi i dalje je bitno drugačiji zbog opsega prava koje građani mogu ostvariti.

Izraz "građani" odnosi se na pojedince koji imaju stalnu i zakonitu vezu s određenom nacijom. Ova veza, poznata kao državljanstvo, sa sobom nosi posebne odgovornosti i privilegije, neovisno o trenutnoj lokaciji pojedinca.²⁹

Zakon o hrvatskom državljanstvu (dalje u tekstu: ZHD) nadležan je za uređenje stjecanje i ispis iz hrvatskog državljanstva u Republici Hrvatskoj. Zakonom su utvrđeni kriteriji za stjecanje hrvatskog državljanstva, a utvrđeni su i uvjeti za prestanak tog državljanstva.³⁰ To se odnosi na osobu koja je svoje radno mjesto stekla prema propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu ovog zakona.

Svaki pojedinac koji se izjasni kao pripadnik hrvatskog naroda, ali nema hrvatsko državljanstvo u vrijeme donošenja ovog zakona, još uvijek se može smatrati državljaninom Hrvatske ako ima službeno mjesto prebivališta u zemlji na dan stupanja zakona na snagu učinak i dostaviti pismenu potvrdu o hrvatskom državljanstvu.

Po ovim kriterijima može se prijaviti osoba koja posjeduje javnu ispravu kojom se dokazuje hrvatsko državljanstvo i koja je upisana u matičnu knjigu državljana od 1. ožujka 1978. do 8. listopada 1991.

Državljanstvo je blisko povezano s nacijom, državom i njezinim narodom. Samo državljanstvo pojedine zemlje služi kao temeljni uvjet za boravak unutar i pristup nacionalnim granicama. Osim toga, državljanstvo također osigurava pravo pojedinca na različita ljudska prava, uključujući građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava unutar određene države.³¹

U pravnoj teoriji, državljanstvo utjelovljuje jedinstveni odnos između pojedinca i određene države, koja se razlikuje od drugih država na temelju veze koju uspostavlja sa svojim stanovništvom. Ova veza, koja se naziva "posebna veza", definira prirodu državljanstva.

²⁹ Gregov, Pegan, *op.cit.* (bilj. 3) str. 61.

³⁰ V. čl. 17. ZHD-a.

³¹ Đerđa, D., *O državljanstvu Europske unije*, Pravo i porezi, 2002., str. 83.

Europska konvencija o državljanstvu definira državljanstvo kao "pravnu vezu između određenog pojedinca i države, a ne podrazumijeva etničko nasljeđe osobe" (čl. 2. Europske konvencije o državljanstvu). Valja napomenuti da je Republika Hrvatska ovu konvenciju potpisala tek 2005., ali ju još nije ratificirala.³²

Državljanstvo je posebna pravna veza između fizičke osobe i suverene države koja je trajne naravi. Iz ove veze proizlaze određena prava i odgovornosti. Iz perspektive građanina pojedinca, to podrazumijeva obvezu prema određenoj državi. Na temelju državljanstva pojedincu se formalno priznaju sva prava, posebice politička, ali nameće i određene obveze. U pravilu, ispunjavanje ovih dužnosti i ostvarivanje prava ne zahtijeva nužno fizički boravak građanina na teritoriju države kojoj pripada.³³

Državljanstvo je uzajamna veza između države i njenih građana, gdje obje strane daju doprinos poboljšanju odnosa. Ilustracije radi, to znači da svaki građanin Republike Hrvatske ispunjava svoje obveze prema državi, poput plaćanja poreza i doprinosa, u zamjenu za određena prava od države, poput dječjih doplata i mirovina.

Za dokazivanje hrvatskog državljanstva osoba mora posjedovati valjanu osobnu ispravu. ZHD propisuje da su prihvatljivi dokumenti osobna iskaznica, boravišna iskaznica, vojna iskaznica ili putovnica.³⁴ Ti su dokumenti jedini identifikacijski oblici za hrvatske državljane i sadrže osnovne podatke koji se mogu koristiti i za potrebe putovanja. Svaki građanin Republike Hrvatske obavezan je posjedovati najmanje jedan važeći identifikacijski dokument. Svako krivotvorenje ovih dokumenata je zabranjeno i može dovesti do kaznene prijave. Ovi osobni dokumenti služe kao sredstvo identifikacije hrvatskih državljana u zemlji i inozemstvu. Dakle, dokumenti su univerzalno priznati kao valjani identifikacijski dokumenti za hrvatske državljane.

³² *Prijedlog zakona o potvrđivanju europske konvencije o državljanstvu (2005.)* (Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/Arhiva/136-5.pdf>, čl. 2., pristupljeno 7. studenog 2023.)

³³ Borković, I., *Upravno pravo*, VII. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Narodne novine d.d., 2002., str. 165.

³⁴ V. čl. 29. ZHD-a.

3. POVIJESNI PREGLED DRŽAVLJANSTVA

U starom Rimu postojala je pravna razlika između građana koji su bili slobodni i onih koji to nisu bili. Međutim, važno je napomenuti da nisu svi slobodni stanovnici rimske države imali jednaku pravnu sposobnost. *Ius civile* odnosio se samo na rimske građane, a postojale su razlike između *civesa*, Latina i *peregrina*.³⁵ Rimsko državljanstvo moglo se steći rođenjem, oslobođenjem robova od strane rimskog građanina, davanjem državljanstva pojedincima (grupama) te kroz akte naturalizacije od strane rimske vlade. Međutim, to se ne odnosi na posvetne *peregrine*. Najniža kategorija rimskih podanika bili su peregrinski dediticii koji su se, nakon otpora tijekom rata, naposljetku predali Rimljanima.

Oko 700 godina prije Krista, pojam državljanstva odnosio se samo na one pojedince koji pripadaju određenoj zajednici. Međutim, definicija državljanstva je evoluirala kroz stoljeća. Njegovo početno značenje razlikuje se od onoga što građanstvo predstavlja danas.

Iako su Grčka i Rim odigrali važnu ulogu u razvoju građanstva, fokus naše rasprave bit će na suvremenom građanstvu, počevši od američke i francuske revolucije.³⁶ Te su revolucije donijele značajne promjene u društvenim odnosima uspostavom načela nacionalnog suvereniteta i jednakosti među građanima.

S obzirom na zadivljujuću hrvatsku povijest, vrijedno je pažnje istaknuti neke značajne događaje u pogledu rasta građanstva. U feudalnom razdoblju Kraljevine Hrvatske i Slavonije građanstvo nije postojalo u modernom smislu, iako su se stanovnici i dalje kategorizirali kao građani ili stranci. Načelo *ius sanguinis* bilo je temeljno za dobivanje državljanstva. Državljanstvo se može dobiti rođenjem ili naturalizacijom, bilo kroz formalni ili neformalni proces. Unatoč isticanju mađarske posebnosti, u Hrvatskoj i Slavoniji snažno je naglašena hrvatsko-slavonska pripadnost.³⁷

³⁵ Held, H. R., Orešković, L., *Peregrini u rimskom pravu i suvremeni migranti - povijesna kontekstualizacija aktualne problematike*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 2021., Vol.58 No.2, (Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/374066>, pristupljeno 11. studenog 2023.)

³⁶ *Ibid.*

³⁷ *Ibid.*

Listopadskim ustavom iz 1849. počelo je novo doba za hrvatsko-slavonske i ugarsko-hrvatske članove koji su dobili austrijsko državljanstvo.³⁸ Na suvremenu koncepciju građanstva u hrvatsko-slavonskoj regiji uvelike je utjecao Opći građanski zakonik.

Zakonik je donesen 1853., definirajući *ius sanguinis* u članku 28., koji je davao austrijsko državljanstvo djeci austrijskih državljana. Druga važna odredba Zakonika bila je *ius domicilii*, koja je omogućavala stjecanje austrijskog državljanstva strancima koji su deset godina neprekidno boravili u zemlji, neosuđivani. Godine 1879. donesen je Zakon o stjecanju i gubitku ugarskog državljanstva, kojim su poništene odredbe Općeg građanskog zakonika o stjecanju državljanstva. Međutim, novi Zakon i dalje se oslanjao na načelo *ius sanguinis*. Jedna značajna promjena bila je ukidanje mogućnosti dobivanja državljanstva putem zapošljavanja u javnoj službi. Dodatno, standardni postupak naturalizacije prošao je strože propise.³⁹

Početak svečanog tumačenja državljanstva u Hrvatskoj može se pratiti od donošenja austrijskog Općeg građanskog zakonika (dalje u tekstu: OGZ). Zakonik je do vrhunca I. svjetskog rata imao nadležnost nad područjima Istre i Dalmacije. S druge strane, 50. članak Hrvatsko-ugarskog sabora iz 1879. bio je katalizator razvoja građanstva u Hrvatskoj i Slavoniji. Valja istaknuti da je OGZ imao veliki utjecaj na formiranje hrvatskog pravnog poretka, zbog čega treba istaknuti i načine stjecanja državljanstva prema ovom propisu. Dok je načelo *ius sanguinis* i danas temelj državljanstva, primjenjivala se i naturalizacija, proces koji ovisi o društvenoj pripadnosti ili dugotrajnom boravku. Nasuprot tome, iseljavanje s teritorija države bilo je odlučujući čimbenik gubitka državljanstva.

Nakon uspostave Kraljevine SHS 1918., provodi se promicanje jedinstvene nacije. Ustav Kraljevine SHS konstruiran je s istom idejom. Godine 1928. donesen je Zakon o državljanstvu kojim je objedinjen postupak stjecanja i ispisa iz državljanstva unutar Kraljevine SHS.⁴⁰

Postupak stjecanja državljanstva reguliran je Zakonom o državljanstvu, koji propisuje redovnu naturalizaciju i izvanrednu naturalizaciju za strance koji ne ispune uvjet boravka u Kraljevini

³⁸ Štiks, I. *Uključeni, isključeni, pozvani: politike državljanstva u postsocijalističkoj Europi i Hrvatskoj*, Pravni fakultet Sveučilišta u Edinburghu, Velika Britanija, 2010., *Politička misao*, Vol. 47, No. 1, 77-100., str. 79. (Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/57671>, pristupljeno 4. studenog 2023.)

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Kosnica, I., *Državljanstvo i Opći građanski zakonik u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji od 1853. do 1879.* Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 2013., 63 (5-6), 1143-1164. (Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/116265>, pristupljeno 4. studenog 2023.)

deset godina ili preuzimanja državljanstva. Osim toga, provodila se politika povlaštenog tretmana Srba, Hrvata i Slovenaca.⁴¹

Sadašnji propisi o državljanstvu slijede jugoslavensko zakonodavstvo, koje opisuje načine dobivanja državljanstva uključujući *ius sanguinis*, rođenje na teritoriju SFRJ, naturalizaciju i međunarodne ugovore.⁴² Gubitak državljanstva bio je moguć otpuštanjem, odricanjem, međunarodnim ugovorima i konfiskacijom. Međutim, od tada su implementirani suvremeni demokratski standardi i načela, koji se suprotstavljaju ovim prethodnim metodama. Zakonom o državljanstvu SR Hrvatske iz 1977. državljani SR Hrvatske mogli su imati i državljanstvo federacije. To je bilo u skladu sa socijalističkim uvjerenjima da svi građani federalnih jedinica trebaju uživati jednaka prava u svakoj jedinici. Državljanstvo u SR Hrvatskoj stjecalo se temeljem *ius sanguinis*, rođenjem unutar teritorija, prihvaćanjem, naturalizacijom i međunarodnim ugovorima. Do prestanka državljanstva dolazilo je otpustom, odricanjem, opozivom, stjecanjem državljanstva druge socijalističke republike, a prema međunarodnim ugovorima.⁴³

⁴¹ *Ibid.* str. 1146.

⁴² *Ibid.* str. 1146.

⁴³ *Ibid.* str. 1148.

4. STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA

4.1. Pojam državljanstva

Državljanstvo se obično definira kao pravna veza između pojedinca i njegove zemlje, koja rezultira određenim pravima i odgovornostima.⁴⁴ Ova definicija ističe nekoliko ključnih karakteristika građanstva. Prvo, to je najbliža veza koju pojedinac može imati sa svojom zemljom, što ga čini građaninom, a ne strancem. Drugo, ova je definicija usko vezana uz državu, pri čemu populacijski element služi kao osobni element unutar društvene zajednice. Prava i obveze državljanstva povijesno su kontekstualne, pri čemu svako vremensko razdoblje drugačije definira ta prava. Rimski pravni sustav služi kao rani primjer koji rigoroznim oblicima provedbe služi kao preteča modernog europskog pravnog sustava. Državljanstvo se, u sadašnjem obliku, uglavnom temelji na postojećim okolnostima, pri čemu djeca nasljeđuju državljanstvo od svojih roditelja. Međutim, društveni trendovi su zahtijevali promjene u ovom sustavu, što je dovelo do stjecanja državljanstva na druge načine. Tako se razlikuju izvorni način stjecanja od stjecanja državljanstva na zahtjev. Glavni načini stjecanja državljanstva su *ius sanguinis* (načelo podrijetla), *ius soli* (načelo teritorija) i *ius domicilia* (načelo prebivališta).⁴⁵

Temeljno načelo europskog pravnog sustava je *ius sanguinis*. Načelo koje tvrdi da je državljanstvo djeteta određeno državljanstvom roditelja u trenutku njegova rođenja, neovisno o tome gdje je dijete rođeno, na temelju njihovog krvnog srodstva. Nasuprot tome, *ius soli* daje državljanstvo na temelju mjesta rođenja djeteta, neovisno o državljanstvu njihovih roditelja. Svaka je država prihvatila jedno od ovih načela na temelju svog povijesnog razvoja i drugih razmatranja. Europske zemlje općenito slijede *ius sanguinis*, dok imigrantske zemlje poput Sjedinjenih Država slijede *ius soli*.⁴⁶ Međutim, reguliranje pitanja državljanstva samo na ova dva načela gotovo je nemoguće, što dovodi do pojave trećeg načela: *ius domicilia*. Prema ovom načelu, država ima diskrecijsko pravo pri određivanju ispunjava li pojedinac uvjete za državljanstvo, na temelju posebnih interesa države. Dakle, osoba može dobiti državljanstvo bez obzira ispunjava li zakonske uvjete.

⁴⁴ Guštin, M., *Državljanstvo kao temeljna odlika državnog suvereniteta u Republici Hrvatskoj s osvrtom na države Zapadnog Balkana i građanstvo Europske unije*, 2019. Paragraf god. 3, br. 1/2019., str. 26. (Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/324655>, pristupljeno 5. studenog 2023.)

⁴⁵ *Ibid.* str. 66..

⁴⁶ *Ibid.* str. 67.

Dva su načina stjecanja državljanstva: izvorni način i način stjecanja na zahtjev. Potonje podrazumijeva podnošenje zahtjeva za ostvarivanje prava, koji zatim ocjenjuje tijelo državne uprave kako bi se utvrdilo je li stranka to pravo ostvarila ili ne.

Opća deklaracija o ljudskim pravima, ratificirana 1948., ključna je u ostvarivanju građanskih prava. Ona jamči svakome pravo na državljanstvo i zabranjuje svako uskraćivanje takvih prava. Unatoč tome što se promatraju kroz prizmu ljudskih prava, ključno je da građanska prava ne postanu ograničavajuća. Sloboda kretanja danas je temeljno ljudsko pravo. Slijedom navedenog, državljanstvo (trajna poveznica s državom) ne bi trebalo kočiti to pravo, već omogućiti slobodu izbora državljanstva i životnog prostora.

Razlika između državljana i nedržavljana na temelju prava iz državljanstva je očita, uzimajući u obzir domaće i međunarodne pravne standarde. Da bi se netko smatrao državljaninom, mora imati zakonito stečeno državljanstvo, a da mu ono nije naknadno oduzeto. Država ima autoritativnu vlast nad svojim građanima, unutar svojih granica i izvan nje. Ova autoritarna moć odraz je nadmoći države, što je naglašeno uskom vezom između stjecanja državljanstva i ispunjavanja državnih zahtjeva.⁴⁷

Pojedinci koji su bez državljanstva (apatridi) ili posjeduju više državljanstava, inače poznati kao bipatridi, imaju jedinstven pravni status.⁴⁸ Osobe bez državljanstva su pojedinci koje nijedna nacija ne priznaje kao državljanke, dajući im malo prava, poput diplomatske zaštite. Suprotno tome, bipatridi posjeduju dva ili više državljanstava, što im može ponuditi povoljniji pravni položaj, osim ako imaju i državljanstvo zemlje u kojoj borave. U tom slučaju, načelo isključivosti nalaže da se prvo smatraju državljanima te zemlje. Za bipatride, njihov pravni status prvenstveno ovisi o načelu uzajamnosti, koje se odnosi na to kako nacije međusobno reguliraju ostvarivanje građanskih prava. U upravnom procesnom pravu postoji sukob nadležnosti, a isto tako postoji i sukob državljanstva, koji nesrazmjerno pogađa osobe bez državljanstva i polipatride. Sukob državljanstva može imati pozitivan ili negativan ishod. Pozitivni ishodi nastaju kada više država priznaje pojedinca kao svog građanina, što stvara višestruka prava i obveze za tog pojedinca. Negativni ishodi nastaju kada više država odbije priznati pojedinca kao svog građanina, čineći ga nesposobnim za ostvarivanje i zaštitu svojih

⁴⁷ *Ibid.* str. 193.

⁴⁸ *Ibid.* str. 194.

prava. Izraz "nedržavljeni" najtočnije opisuje pojedince koji nemaju državlanski odnos s državom u kojoj žive, bilo privremeno ili trajno.

Primarna razlika između državljana i nedržavljana, odnosno stranaca, je u tome što potonja skupina nema određena prava i obveze, kao što su aktivno biračko pravo, vojna služba i primanje u javnu službu. Međutim, suvremeni međunarodni pravni standardi zahtijevaju od država da rade na izjednačavanju prava stranaca s pravima građana, posebice kada su u pitanju ljudska prava.

Koncept državljanstva opisuje jedinstvenu pravnu vezu između pojedinca i nacije kojoj pripada. Svaka nacija ima autonomiju odlučiti koga smatra svojim građanima i uvjete koje mora ispuniti da bi dobila taj status. Biti građanin ima neizmjerljivo značenje za svaku osobu. Pruža osjećaj identiteta i pripadnosti, kao i privilegiju prava i dužnosti koje s tim dolaze. U međunarodnom pravu, država ima položaj vlasti i vrši kontrolu nad svojim građanima unutar i izvan svojih granica. Državljanom se priznaje svatko tko ispunjava kriterije za državljanstvo prema zakonima određene nacije i ne izgubi ga naknadno.⁴⁹

Definicija državljanstva jednako je važna kao i definicija apatridije. Oni koji nemaju državljanstvo poznati su kao osobe bez državljanstva. UNHCR je ogranak Ujedinjenih naroda osnovan 1950. koji se usredotočuje na zaštitu izbjeglica, izgradnju bolje budućnosti i zaštitu onih koji su bez državljanstva. Apatridija može nastati iz različitih uzroka, kao što su globalne promjene koje uzrokuju promjene granica, dobrovoljno odricanje od državljanstva, pravni sporovi i drugo. Republika Hrvatska je potpisnica dviju važnih konvencija koje se tiču navedene tematike: Konvencije UN-a o pravnom statusu osoba bez državljanstva iz 1954. i Konvencije o smanjenju apatridije iz 1961.⁵⁰

Državljanstvo pojedinca karakteriziraju i privilegije i dužnosti koje posjeduje. Pravo na državljanstvo je bitno ljudsko pravo jer omogućuje pojedincima korištenje drugih prava. Važno je napraviti razliku između državljana i nedržavljana, budući da nedržavljanima upravlja poseban pravni okvir.

⁴⁹ Baričević, V., *Insajderi ili autsajderi građanstva? Državljeni, stranci i socijalno građanstvo u Hrvatskoj*. Anali Hrvatskog politološkog društva, 2022. 19 (1), 41-64. (Dostupno na: <https://doi.org/10.20901/an.19.11>, pristupljeno 5. studenog 2023.).

⁵⁰ Kosnica, I., Novotny, M. *Načelo kontinuiteta državljanstva u hrvatskom pravnom poretku od 1945. godine do danas*. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 2022. 59 (4), 729-746., str.80. (Dostupno na: <https://doi.org/10.31141/zrpf.2022.59.146.729>, pristupljeno 4. studenog 2023.).

Državljanstvo se smatra ključnom vezom u međunarodnom privatnom pravu. Zakon o međunarodnom privatnom pravu (u daljnjem tekstu: ZMPP) priznaje državljanstvo kao temelj za utvrđivanje pravne i poslovne sposobnosti pojedinca.⁵¹ Također, koristi se za utvrđivanje umrle osobe i utvrđivanje smrti,⁵² kao i za utvrđivanje osobnog identiteta u pogledu prava na osobni status.⁵³

Uobičajena je pogreška spajanje pojmove državljanstva i nacionalnosti. Međutim, ključno je istaknuti nesrazmjer između ova dva pojma.

Nacionalnost se odnosi na nečije etničko podrijetlo i označava trajnu povezanost s posebnom društvenom zajednicom koja ima svoju jedinstvenu povijest, jezik, kulturu, vjeru i druga obilježja te dijeli zajedničke interese. Ustav razlikuje državljanstvo i narodnost. Republika Hrvatska štiti povlastice i interese svojih državljana koji borave ili putuju u inozemstvo te njeguje njihovu povezanost s domovinom.⁵⁴

4.2. Stjecanje državljanstva u Republici Hrvatskoj

Prema ZHD - u, hrvatsko državljanstvo može se steći na nekoliko načina: rođenjem u granicama Republike Hrvatske, podrijetlom, prirođenjem ili međunarodnim ugovorima.⁵⁵

Za postupak stjecanja hrvatskog državljanstva nadležno je Ministarstvo unutarnjih poslova. Pozitivna odluka dostavlja se podnositelju zahtjeva na dan stjecanja državljanstva. Po primitku rješenja, osoba se upisuje u knjigu državljana u nadležnom matičnom uredu. U ovom trenutku mogu zatražiti boravišnu iskaznicu.⁵⁶

Hrvatsko državljanstvo dijete stječe rođenjem ako su oba roditelja hrvatski državljani. Dodatno, dijete može steći hrvatsko državljanstvo ako je jedan roditelj u trenutku rođenja djeteta hrvatski državljanin, a dijete je rođeno u Republici Hrvatskoj. Ako je dijete rođeno u inozemstvu, jedan roditelj je hrvatski državljanin, a drugi je bez državljanstva ili nepoznatog državljanstva, dijete

⁵¹ Zakon o međunarodnom privatnom pravu, Narodne novine broj 101/17, 67/23, čl. 14., dalje: ZMPP

⁵² V. čl. 17. ZMPP-a.

⁵³ V. čl. 47. ZMPP-a.

⁵⁴ V. čl. 10. st. 1. Ustava.

⁵⁵ V. čl. 3. ZHD-a.

⁵⁶ V. čl. 27. ZHD-a.

i dalje može steći hrvatsko državljanstvo.⁵⁷ Nadalje, dijete bez državljanstva ili strani državljanin može steći hrvatsko državljanstvo podrijetlom ako ga posvoje hrvatski državljani prema odredbama posebnog zakona.

Važno je napomenuti da se u tom slučaju dijete smatra hrvatskim državljaninom od trenutka rođenja. U slučaju djece rođene izvan Hrvatske, postoji mogućnost da preko roditelja dobiju hrvatsko državljanstvo uz ispunjavanje određenih uvjeta.

Dijete stječe državljanstvo ako jedan od roditelja u trenutku rođenja djeteta ima hrvatsko državljanstvo, a dijete je prije navršene 18. godine života upisano kao hrvatski državljanin kod nadležnog tijela u Hrvatskoj ili inozemstvu te ima prebivalište u Hrvatskoj⁵⁸. Alternativno, ako dijete ostane bez prethodnog stranog državljanstva, može steći hrvatsko državljanstvo i ako nisu ispunjeni prethodno navedeni uvjeti.

Stjecanje hrvatskog državljanstva maloljetnika koji se nalazi na teritoriju Republike Hrvatske definirano je na sljedeći način: ako je dijete rođeno ili pronađeno na teritoriju Republike Hrvatske, a oba roditelja su nepoznata ili bez državljanstva dobiva se hrvatsko državljanstvo.⁵⁹

Postupak stjecanja hrvatskog državljanstva rođenjem ili podrijetlom unutar granica Republike Hrvatske nadziru odgovarajuće grane državne uprave, uključujući gradske urede i odgovarajuće odjele u Gradu Zagrebu.

Načini i postupak stjecanja hrvatskog državljanstva prirođenjem opisuje se u nastavku rada.

⁵⁷ V. čl. 4. ZHD-a.

⁵⁸ V. čl. 7. ZHD-a

⁵⁹ *Ibid.*

5. STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA PRIROĐENJEM (NATURALIZACIJOM)

Uvjeti stjecanja državljanstva prirođenjem redovnim putem i pod povoljnim navedeni su u ZHD-u.

Stranac u Hrvatskoj može dobiti državljanstvo prirođenjem ako ispuni sve zakonske uvjete i podnese zahtjev za stjecanje državljanstva. Samo stjecanje državljanstva prirođenjem u Hrvatskoj u nadležnosti je Ministarstva unutarnjih poslova. Prijem u hrvatsko državljanstvo ovisi o diskrecijskoj ocjeni odgovarajućeg upravnog tijela koje o navedenome donosi rješenje. Nadležno tijelo će odbiti zahtjeve za stjecanje državljanstva ako utvrdi da zakonski uvjeti nisu ispunjeni ili postoje okolnosti koje su u najboljem interesu Republike Hrvatske i koje opravdavaju odbijanje.⁶⁰

To znači da unatoč ispunjenju potrebnih zakonskih uvjeta, zahtjev stranca za državljanstvo može biti odbijen.

Osobe koje žele podnijeti zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem, čine to osobno u policijskoj postaji, prema mjestu stalnog nastanjenja odnosno mjestu u kojem imaju odobren privremeni boravak.⁶¹

One osobe koje žive izvan Hrvatske⁶² zahtjev mogu podnijeti putem diplomatske misije ili konzularnog ureda Republike Hrvatske u državi prebivališta.

Glede osoba sa invaliditetom,⁶³ oni zahtjev za stjecanje državljanstva prirođenjem mogu podnijeti preko svog opunomoćenika ili zakonskog zastupnika.

Za vođenje evidencije o hrvatskom državljanstvu nadležan je matični ured. Za vođenje središnje evidencije nadležna je Opća uprava Grada Zagreba. Za dokazivanje hrvatskog državljanstva potrebno je predložiti važeći oblik identifikacije poput osobne iskaznice, vojne iskaznice ili putovnice, uz dozvolu boravka.⁶⁴

⁶⁰ Baričević, *op.cit.* (bilj. 49.), str. 41.

⁶¹ V. čl. 24. ZHD-a

⁶² *Ibid.*

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ V. čl. 27. ZHD-a

Osoba stječe hrvatsko državljanstvo prirođenjem danom dostave rješenja⁶⁵ o primitku u državljanstvo od strane navedenog nadležnog upravnog tijela.

5.1. Redovna naturalizacija

Stjecanje hrvatskog državljanstva redovnim putem (redovna naturalizacija) uključuje podnošenje zahtjeva kojeg podnosi stranac i mora ispuniti sljedeće preduvjete:⁶⁶

1. Mora imati najmanje 18 godina,
2. Mora se odreći stranog državljanstva ili predočiti dokaze da će dobiti potreban otpust po prijemu u hrvatsko državljanstvo.

Ako je podnositelj zahtjeva bez državljanstva ili će izgubiti državljanstvo u skladu sa zakonima svoje zemlje o naturalizaciji, smatrat će se da je ispunio drugi uvjet. Ako strana država ne dopusti puštanje ili zahtijeva nedostižne uvjete, bit će dovoljna izjava podnositelja zahtjeva koja potvrđuje pretpostavku.

Kada pojedinac stekne hrvatsko državljanstvo, dužan je odreći se eventualnog prethodnog hrvatskog državljanstva⁶⁷.

3. Dodatni uvjet za podnositelja zahtjeva za hrvatsko državljanstvo jest osam godina neprekidno prebivalište u Republici Hrvatskoj do podnošenja zahtjeva i imati prijavljeno prebivalište. Dodatno, podnositelj zahtjeva mora imati odobren status stranca sa stalnim nastanjenjem.
4. Kandidat mora imati radno znanje hrvatskog jezika, latiničnog pisma, kulture i društvenih normi. Međutim, osobe starije od 60 godina izuzete su od ovog zahtjeva.
5. Naposljetku, podnositelj zahtjeva mora poštivati pravni poredak Republike Hrvatske, ispunjavati sve javne dužnosti, te ne smije imati nikakvih sigurnosnih zapreka koje bi mu onemogućavale stjecanje hrvatskog državljanstva.

⁶⁵ V. čl. 24a ZHD-a

⁶⁶ Baričević, *op.cit.* (bilj.49.), str. 43.

⁶⁷ Guštin, *op.cit.* (bilj.44.), str. 95.

Apatridi koji steknu hrvatsko državljanstvo i osobe koje će izgubiti državljanstvo države čiji su državljani do tada, kada steknu hrvatsko državljanstvo, ne moraju naknadno prilagati dokaze o otpustu.⁶⁸

Stranac daje izjavu⁶⁹ kojom se odriče stranog državljanstva ako mu je zajamčen primitak u hrvatsko državljanstvo, a strana država mu nije odobrila otpust ili uvjete otpusta nije bilo moguće ispuniti.

Strancu koji podnese zahtjev za prijem u hrvatsko državljanstvo, a nema dokaz o otpustu iz stranog državljanstva ili jamstvo da će takav otpust dobiti u slučaju prijema u hrvatsko državljanstvo, može se izdati jamstvo⁷⁰ za prijem u hrvatsko državljanstvo. Ovo je pod uvjetom da osoba ispunjava ostale zakonske uvjete. Valjanost ovakvog jamstva je dvije godine.

Poznavanje hrvatskog jezika, latinice, kulture i društvenog ustroja pokazuje se pismenim ispitom u obliku provjere znanja.⁷¹ Međutim, osobe starije od šezdeset godina, stranci koji su rođeni u Republici Hrvatskoj i imaju odobren stalni boravak (iako je za očuvanje stalnog boravka potreban ispit), stranci u braku s hrvatskim državljanima te stranci koji imaju odobren stalni boravak i žive u Republici Hrvatskoj izuzeti su od ove obveze.

Svojstvo hrvatskog državljanina stječe se prirođenjem danom dostave rješenja o prijemu u hrvatsko državljanstvo. Nadalje, svaka osoba koja prirođenjem postane hrvatski državljanin dužna je položiti svečanu prisegu.⁷² Tekst ove prisege izričito nalaže da se pojedinac obveže da će poštovati Ustav i zakon te iskazivati poštovanje pravnog poretka, kulture i običaja Republike Hrvatske.

⁶⁸ V. čl. 8. ZHD-a.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ V. čl. 8.a st.1. ZHD-a.

⁷¹ V. čl. 8. ZHD-a.

⁷² V. čl. 24. b. ZHD-a.

5.2. Izvanredna naturalizacija

Određene skupine pojedinaca prema odredbama ZHD-a imaju pravo na stjecanje državljanstva prirođenjem uz povoljnije uvjete.

Državljanstvo može dobiti osoba koja je rođena unutar granica Republike Hrvatske i trenutno ima prebivalište u Republici Hrvatskoj s odobrenim stalnim boravkom.⁷³ Ove osobe ne moraju ispuniti sljedeće kriterije kako bi stekli državljanstvo: prijavljeno prebivalište u Republici Hrvatskoj najmanje osam godina neprekidno do trenutka podnošenja zahtjeva, posjedovanje odobrenog statusa stalnog boravka te poznavanje hrvatskog jezika, latiničnog pisma, kulture i društvenih običaja.

Osoba koja je stranac, a u braku je s hrvatskim državljaninom i ima odobreno stalno nastanjenje te boravi na području Republike Hrvatske može se kvalificirati za stjecanje državljanstva iako ne ispunjava kriterije iz ZHD – a.⁷⁴ Ti uvjeti uključuju navršenih 18 godina života, posjedovanje otpusta iz stranog državljanstva ili dokaz o ispunjavanju uvjeta za otpust pri prijemu u hrvatsko državljanstvo, neprekidno življenje u Republici Hrvatskoj s prijavljenim boravkom osam godina od podnošenja zahtjeva te dokazivanjem poznavanja hrvatskog jezika, latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja. Za navedene osobe dovoljan je kriterij da poštuju pravni poredak Republike Hrvatske te da ne postoje nikakvi razlozi koji bi spriječili stjecanje državljanstva.

Pojedinci koji su emigrirali iz Hrvatske i njihovi potomci i dalje mogu stjecati državljanstvo prirođenjem, čak i ako ne ispunjavaju određene zakonske uvjete.⁷⁵ Dodatno, ako je osoba u braku sa iseljenikom i živi u Hrvatskoj s odobrenom dozvolom boravka najmanje godinu dana, također se može kvalificirati za stjecanje državljanstva.

Navedene osobe ipak moraju ispunjavati uvjete iz ZHD - a, a to su da imaju najmanje 18 godina, da poštuju zakone Republike Hrvatske, da obavljaju javne dužnosti i da nema nikakvih sigurnosnih prepreka za dobivanje državljanstva.

Iseljenici su i one osobe koje su prije 8. listopada 1991. napustile područje Hrvatske s namjerom da žive u inozemstvu.⁷⁶ Uz prethodno navedene osobe, kao iseljenici se navode i pripadnici

⁷³ V. čl. 9. ZHD-a.

⁷⁴ V. čl. 10. ZHD-a.

⁷⁵ V. čl. 11. ZHD-a.

⁷⁶ *Ibid.*

hrvatskog naroda koji su u trenutku odlaska napustili područje bivših država koje su obuhvaćale i današnje područje Hrvatske.

Ako se stjecanje hrvatskog državljanstva stranca ocijeni korisnim za Republiku Hrvatsku, može mu se priznati državljanstvo i ako ne ispunjava kriterije iz ZHD-a.⁷⁷ Bez obzira na neispunjavanje uvjeta punoljetnosti i poslovne sposobnosti, neprekidnog života s prijavljenim prebivalištem osam godina prije podnošenja zahtjeva, odnosno odobrenog stalnog boravka u inozemstvu, nije potrebno poznavanje hrvatskog jezika, latiničnog pisma, kulture i društvenog uređenja. Jedini preduvjet je iskazivanje poštivanja pravnog poretka i običaja Hrvatske. Odobrenje stjecanja državljanstva ovisi o mišljenju nadležnog ministarstva.

Detaljan postupak dobivanja državljanstva za bračnog druga stranca naveden je u ZHD - u.

Navedeni su posebni uvjeti za hrvatske državljane koji su se ranije odrekli hrvatskog državljanstva radi stjecanja stranog državljanstva, a koje im je bilo potrebno za obavljanje određene djelatnosti ili zanimanja u stranoj državi.⁷⁸ Te osobe ostvaruju pravo ponovnog stjecanja hrvatskog državljanstva iskazujući privrženost pravnom sustavu i običajima Republike Hrvatske. Osobe bi trebale imati prijavljen boravak i živjeti u Hrvatskoj. To se može postići i izdavanjem potvrde o nekažnjavanju. Sličan protokol vrijedi i za pripadnike hrvatskog naroda koji nemaju prebivalište u Republici Hrvatskoj, jer se od njih očekuje poštivanje pravnog poretka i običaja svoje domovine.

⁷⁷ Baričević, *op.cit.* (bilj. 49.), str.49.

⁷⁸ V. čl. 15. ZHD-a.

5.3. Naturalizacija maloljetnika

Hrvatski zakon navodi uvjete za dobivanje državljanstva maloljetnog djeteta rođenjem. Ti uvjeti uključuju:

1. roditelji (oba roditelja) su stekli državljanstvo prirođenjem,
2. jedan je roditelj stekao državljanstvo prirođenjem, a dijete živi u Hrvatskoj s potvrđenim stalnim boravkom,
3. jedan roditelj stječe državljanstvo prirođenjem pod povoljnijim uvjetima,
4. jedan roditelj stječe državljanstvo prirođenjem, drugi je bez državljanstva ili nepoznatog državljanstva, a dijete ima prebivalište izvan Hrvatske. Roditelj uz pisani pristanak drugog roditelja ili staratelja može podnijeti takav zahtjev.⁷⁹

Mogu se pojaviti situacije u kojima je samohranom roditelju dopušteno podnijeti zahtjev. U te okolnosti spadaju: drugi roditelj je preminuo ili je proglašen umrlim, drugi roditelj zbog poslovne nesposobnosti nije u mogućnosti donositi odluke vezane uz status djeteta, drugom roditelju je sudskom odlukom dodijeljena potpuna ili djelomična roditeljska odgovornost ili boravište drugog roditelja je nepoznato.⁸⁰

Uz zahtjev za stjecanje državljanstva maloljetnog djeteta bit će potrebno priložiti odobrenje⁸¹ centra za socijalnu skrb u svim slučajevima kada se drugom roditelju ne može utvrditi boravište.

⁷⁹ Baričević, *op.cit.* (bilj.49.), str.45.

⁸⁰ V. čl. 13.st.3. ZHD-a

⁸¹ *Ibid.*

6. ZAKLJUČAK

Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem predstavlja kompleksan i važan proces koji ima značajne implikacije kako za pojedinca tako i za zajednicu. Kroz pažljivu integraciju, poštivanje zakonskih uvjeta i aktivno sudjelovanje u kulturnom životu zemlje, stranci imaju priliku postati ne samo pravni subjekti Republike Hrvatske, već i aktivni članovi njezine zajednice.

Ovaj postupak ne samo da pridonosi multikulturalnosti i međunarodnoj raznolikosti Hrvatske, već također jača osjećaj pripadnosti i zajedništva. Kroz dijalog, razumijevanje i međusobno poštovanje, stjecanje državljanstva prirođenjem postaje most između različitih kultura i identiteta. Važno je naglasiti da uspješna integracija zahtijeva suradnju s obje strane - pojedinca i društva. Poštovanje zakona, učenje jezika, sudjelovanje u društvenom životu i razumijevanje lokalne kulture ključni su elementi uspješne integracije. Također, društvo ima odgovornost pružiti podršku i poticaj novim građanima kako bi se osiguralo da se osjećaju dobrodošlima i podržanima u njihovom novom okruženju. Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem, dakle, nije samo pravni čin, već i duboko ljudsko iskustvo koje obogaćuje zajednicu i gradi mostove među ljudima. Kroz ovaj proces, Hrvatska može postati još snažnija u svojoj multikulturalnosti, što će pridonijeti izgradnji društva temeljenog na poštovanju različitosti i zajedničkom građanstvu.

Uzimajući u obzir sve aspekte stjecanja hrvatskog državljanstva prirođenjem, važno je promatrati ovo kao proces obogaćivanja dviju strana. Pojedinci koji stječu državljanstvo imaju priliku sudjelovati u kulturnoj raznolikosti zemlje, doprinoseći svojim iskustvima i perspektivama. S druge strane, Hrvatska kao država ima priliku proširiti svoje horizonte, otvoriti se prema novim idejama i ojačati svoju globalnu povezanost. Otvorenost prema stjecanju državljanstva prirođenjem također reflektira vrijednosti tolerancije i inkluzivnosti u suvremenom društvu. Ovaj proces šalje snažnu poruku o dobrodošlici i spremnosti na suradnju s onima koji žele postati dijelom zajednice. U današnjem globaliziranom svijetu, gdje su granice sve manje čvrste, takva inkluzivnost postaje ključna za izgradnju otvorenog i suvremenog društva. Na kraju, stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem nije samo pravna formalnost, već i izraz zajedničke želje za izgradnjom bolje budućnosti. Kroz poštovanje različitosti i suradnju između različitih kulturnih identiteta, Hrvatska može postati primjer kako se otvoreno društvo može obogatiti kroz integraciju i međusobno razumijevanje.

LITERATURA

Knjige

1. Borković, I., *Upravno pravo*, VII. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, izd. Zagreb, Narodne novine d.d., 2002.
2. Đerđa, D., *O državljanstvu Europske unije*, Pravo i porezi, 2002.
3. Gregov, R., Pegan V., *Uvod u državu i pravo*, Alka Script , Zagreb, 2019.
4. Vrban, D., *Uvod u državu i pravo*, Birotehnika, Zagreb, 1998.
5. Posavec, Z., *O suverenitetu*, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1993.

Članci

1. Baričević, V., *Insajderi ili autsajderi građanstva? Državljeni, stranci i socijalno građanstvo u Hrvatskoj*. Anali Hrvatskog politološkog društva, Zagreb, 2022., Vol. 19 (1), 41-64. (Dostupno na: <https://doi.org/10.20901/an.19.11>, pristupljeno 5. studenog 2023.)
2. Fresl, T., *Faze integracije hrvatske nacije*, Fakultet političkih znanosti, Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2008. (Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/33881>, pristupljeno 5. studenog 2023.)
3. Guštin, M., *Državljanstvo kao temeljna odlika državnog suvereniteta u Republici Hrvatskoj s osvrtom na države Zapadnog Balkana i građanstvo Europske unije*, Osijek, 2019., Paragraf god. 3, br. 1/2019. (Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/324655>, pristupljeno 5. studenog 2023.)
4. Held, H. R., Orešković, L., *Peregrini u rimskom pravu i suvremeni migranti-povijesna kontekstualizacija aktualne problematike*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 2021., Vol.58 No.2, (Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/374066>, pristupljeno 11. studenog 2023.)
5. Kosnica, I., *Državljanstvo i Opći građanski zakonik u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji od 1853. do 1879.* Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 2013., 63 (5-6), 1143-1164. (Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/116265>, pristupljeno 4. studenog 2023.)

6. Kosnica, I., Novotny, M., *Načelo kontinuiteta državljanstva u hrvatskom pravnom poretku od 1945. godine do danas*. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 2022., 59 (4), 729-746. (Dostupno na: <https://doi.org/10.31141/zrpfs.2022.59.146.729>, pristupljeno 4. studenog 2023.)
7. Štiks, I., *Uključeni, isključeni, pozvani: politike državljanstva u postsocijalističkoj Europi i Hrvatskoj*, Pravni fakultet Sveučilišta u Edinburghu, Edinburgh, Velika Britanija, 2010., Politička misao, Vol. 47, No. 1, 77-100. (Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/57671>, pristupljeno 4. studenog 2023.)
8. Zlatković Winter, J. *Državljanstvo, nacionalni identitet i migracije: europska perspektiva*, Revija za sociologiju, Zagreb, 2001., Vol. 32, No. 1-2, 39-47. (Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/154136>, pristupljeno 6. studenog 2023.)

Pravni izvori

1. *Opća deklaracija o ljudskim pravima*, Narodne novine broj 12/2009
2. Prijedlog zakona o potvrđivanju europske konvencije o državljanstvu (2005), (Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/Arhiva/136-5.pdf>, pristupljeno 7. studenog 2023.)
3. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
4. *Ustav SFRJ*, Službeni list, br. 9, Beograd, 21. veljače 1974.
5. Zakon o hrvatskom državljanstvu, Narodne novine 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21
6. Zakon o međunarodnom privatnom pravu, Narodne novine broj 101/17, 67/23
7. Zakon o popisu stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj, Narodne novine, br. 25/20, 34/21